

TASAVVUF YOLUNDA İLERLERKEN MUHABBETİN TESİRİ

Bilmiyormuş gibi, cahile bir şey öğretiyormuş gibi böyle tatlı tatlı anlatırdı. Hocamız onun âlâsını biliyor, anlattığı şeyi ben biliyorum. Bunların ikisini seyreden kişi olarak ben biliyorum ki; bu herifin deminden beri dil dökmesi boşuna, hocamız onun âlâsını bilir. Hocamız böyle, kalbi kırılmasın diye nezaketen, zarafetinden dinlerdi. Çok daha iyisini bilir, kat kat âlâsını bilirdi, yapardı.

Öyle şeyleri var ki; istikbâle ait bir şeyleri söylerdi. “Şu şöyle olacak, siz meraklanmayın.” diye... Çok misalleri var. İnsan bilgiyi Âlemlerin Rabbinden alınca, öteki insanlar gibi olmaz. Allah’tan almayınca, bilgiler de durmaz insanın üzerinde...

Böyle diyor mübarek...

İlim Allah’tan vasıtasız insanın gönlüne akıp gelmiyorsa füyuzat olarak, manevî ilhamat olarak gelmiyorsa yüze sürülen allık pudra gibi gider durmaz, yıkadın mı gider.

Bu gelin dün akşam allık, pudra, bir sürü şey sürülmüştü, kaşlar gözler yanaklar vs.

Ne oldu?

Şimdi yüzünü yıkadı, abdest aldı gitti.

Neden?

Sonradan sürülen şey gider,

Leyset küfrü tekehfül

Doğuştan gözlerinin sürmeli olması, sonradan sürme çekmeye benzemez. Doğuştan yanaklarının renkli olması sonradan allık çalmaya benzemez. Bir şey aslında olmalı. Allah'tan geliyorsa ilim fayda verir, devam eder. Allah'tan gelmiyorsa zaten Allah'ın rızası yoktur, bir yerde yanlışlığı vardır, doğru değildir.

a. Tasavvuf Yolunda Feyiz Almanın Yollarından Biri de Muhabbettir

Evet, muhabbet olacak, bu yolda feyiz almanın yollarından birisi de odur. Muhabbet yok, bekle bakalım. “Sen bu kafayla çok beklersin, çok helva kazanı karıştırırsın” demiş.

Tekkenin mutfağında görevlendirilmiş birisi 20 sene, 30 sene hala orada mutfakta çalışıyor, aklına gelmiş;

“Ya benden sonra gelenler gitti, gelenler gitti, gelenler gitti, her birisi bir tarafa gönderildi, orada vazife görüyor. Biz burada saplandık mutfağa, boyna helva pişir, yemek pişir,

odunları yak, ocağa üfle, yemeğin tuzunu at, işte böyle gidiyor.”

Böyle geçmiş içinden. “Bizden sonra gelen çoluk çocuk bile Şeyh Efendi oraya gönderdi vazife olarak, bize bir vazife vermedi. Bizim bir canımız yok mu, bize haksızlık değil mi?”

Mutfakta yemek yaparken, tekkenin aşçısı böyle şeyler düşündü, hizmet etsin diye oraya indirmişler. Hizmet edecek ki sevap kazanıp ilerleyecek.

Rüya gibi bir şey görmeye başladı, farkında değil.

Şeyh Efendi bunu da çağırıyor huzuruna rüya gibi bir hal;

“Seni de filanca diyara halife gönderiyorum, git bakalım oraya”

“Peki efendim, emriniz başım üstüne.” Hadi seviniyor içinden. “Nihayet bize de hilafet geldi, işte biz de bir beldeye gidiyoruz.”

“Gel buraya gidiyorsun ama o gittiğin yere yoksul gidiyorsun, heybeni bir omzuna atacaksın, oraya gidiyorsun, orada ne kazanırsan yarı yarıya, yarısı senin yarısı benim, tamam mı?”

“Aman efendim paranın pulun malın mülkün kıymetimi olur? Hepsi sizin olsun.”

“Hayır, hepsi değil yarısı senin yarısı benim.”

“Tamam efendim, hepsi sizin olsun ben fakirim, malda mülkte gözüm yok.”

“Hayır, yarısı senin yarısı benim, tamam mı?”

“Tamam, peki nasıl emrederseniz...”

Öle kalkıp gidiyor, Allah, Allah şeyhle ortaklık yapıyor, görüyorsun değil mi? Bu o diyara içeri gitmiş, orada oturmuş. Camiye giderken gelirken “hoş geldin” diyenler olmuş. Tanışmışlar, bakmışlar ki, tatlı bir insan, sohbeti güzel, olgun bir insan, ahlâkı güzel bilgili bir insan. Beğenmişler ya Allah Allah gurbetten bir adam geldi gariban ama çok olgun bir insan, sevmişler. Arkadaşları artmış, çoğalmış, çevresi genişlemiş. Bildiği, okuduğu ilimlerden sağa sola öğretmeye başlamış. Talebeleri olmuş, şöhret kazanmış. Diyelim ki şimdi Hindistan... Hindistan büyük bir yer ya, oraya gitmiş mesela orada kalabalık bir yerde böyle epeyce şöhret kazanmış. Yıllar geçmiş, sonra o beldenin hükümdarı ölüvermiş.

“Ne olacak Şimdi hükümdar öldü? Yeni bir hükümdar seçelim, kimi seçelim?”

“Dürüst olsun, akıllı olsun, tecrübeli olsun, bilgili olsun, takv  ehli olsun” demiŐler.

AramıŐlar taramıŐlar birisi demiş ki;

“Bu adam çok dürüst, çok akıllı, çok ahl klı bunu hükümdar yapalım olur mu?”

“Olur...”

Hükümdar yapmıŐlar. Dervif olmuş hükümdar. Var böyle hükümdar dervifler. Hükümdar olmuş, memleketi idare etmeye başlamış, çok güzel, gayet güzel idare ediyor, paralar birikmiŐ, hazine dolmuŐ, belde memnun olmuş, fakirler memnun olmuş, her Şey güzel, her Şey güzel... Tabi bu evlenmiŐ, orada çoluk çocuğu olmuş, beŐ tane çocuğu olmuş.

Bir gün Őeyhi kalkmıŐ pattadak çıkmıŐ gelmiş. Adan nasıl sevinmiŐ; “Aman Efendi hazretleri, hoş geldiniz...” Elini eteğini öpmüŐ, tahtına oturtmuŐ, herkes bakıyor;

“Allah Allah! Bu hükümdar bu gelen adamı tahtına oturtuyor, önünde diz   k p duruyor, bu ne haldir. Böyle bir izzet, bir itibar, bir sevgi, bir muhabbet.” Filan...Her Şey güzel,

birkaç gün böyle kaldıktan sonra, Şeyh Efendi kimse kalmadıktan sonra demiş ki;

“Gel bakalım, otur şuraya iyi güzel, bak buralara kadar gelmişsin, epeyce çalışmışsın, kendini sevdirmişsin, hükümdar olmuşsun, zengin olmuşsun, çoluk çocuğa kavuşmuşsun. Köşklerin, sarayların, askerlerin, hazinelerin, her şeyin yerinde...”

“Seninle ne anlaşma yapmıştık? Buraya gönderirken sana ne demiştim? Ne kazanırsan yarısı senin, yarısı benim dememiş miydim? Hatırladın mı?”

“Evet Efendim hatırladım. Hepsi sizin olsun.”

“Hayır, yarısı öyle şey yok anlaşma ne, yarısı senin, yarısı benim yarısını bölüşeceğiz. Peki, hadi bakalım bölüşelim, ben gideceğim bölüşelim.” İnmişler hazineyi bölüşmüşler, malları bölüşmüşler, atları bölüşmüşler, kumaşları bölüşmüşler. Şeyh efendim, gayet sıkı muntazam yapıyor, her şeyi ikiye bölüyor. Tam böyle bölüşürken;

“Ee demiş daha var mı?”

“Benim bildiğim yok efendim bitti.”

“Yok, demiş çocuklar var, çocuklar da burada olmadı mı, oda senin buradaki kazancın, çocukları da bölüşeceğiz.”

“Hay hay efendim.”

“Tamam, bir tanesi senin, bir tanesi benim, bir tanesi senin, bir tanesi benim dört oldu. Beşinci ne olacak?”

“Senin olsun efendim.”

“Hayır, demiş olmaz, yarı yarıya olacak, adalet olacak.”

“Ee napacağız, böleceğiz bunu ortadan.”

“Efendim, olur mu ben bu hakkımdan vazgeçtim, bırak o da senin olsun.”

“Hayır, böleceğiz, tut bakalım şunun bacağından getir satırı.”

“Allah Allah imtihan mı ediyor beni yapıyor? Dur bakalım bu adam, ihtiyarladı mı?”

Bacağından tutmuş.

“Satırı getir.”

Satırı getirmiş herhalde son anda vazgeçecek dur bakalım.” filan...”

Satırı kaldırdığı zaman, çocuğu ortadan ikiye bölecek...

“Böyle taksim mi olur, senin gibi şeyh olmaz olsun” diye davranırken, bütün bir hayaller hop patlamış, bozulmuş... Meğerse rüya gibi bir şey görüyormuş hepsi bozulmuş.

Senin gibi şeyh derken de, bakmış elinde tuttuğu da helva kazanı karıştırdığı koca [kepçe] -Helva kazanı bu karıştırdığı şey adı nedir? Çomcom mudur, kepçe midir?-

Neyse o da böyle havada duruyor, televizyon sahnesi gibi bu vaziyette böyle donmuş, böyle bakınmış etrafta hiç kimse yok, içine bir his gelmiş, arkaya bir bakmış. Şeyh Efendi şöyle kapıya yaslanmış bir tebessüm ona bakıyor.

Demiş ki;

“Evladım sen bu kafayla burada çok helva kazanı karıştırırsın” demiş, gitmiş.

Bu ne demek?

Hududa kadar getirdin ama son noktada şeyhle bağlantısı tam değil, bir noktadan bir noktaya kadar tamam da, ondan sonra yok!..

Muhabbet olacak, o olmazsa feyz olmaz, evliyâlık olmaz bu da onun hikayesi.

b. Bizim Yolumuzda Müridin Yetişmesinde Sohbet-i Şeyh Önemlidir

Kitaplarda yazılan sonuncu Őart sohbet-i Őeyhtir. Mürit Őeyhin sohbetinden feyiz alır, yetişir; oturur kalkar, gelir gider. Bizim yolumuzda müridin yetişmesinde sohbet-i Şeyh önemlidir. Őeyhin sohbetine gitmek lazım, canla dinlemek lazım, tavsiyelerini tutmak lazım.

Sohbet yolunun ne demek olduğunu dün anlatmıştım, demiştim ki;

“Sohbet yarenlik etmek demek değil, hayatın içinde, hayatı beraberce sürerken, davranışlarını terbiye edecek.” aile terbiyesi gibi demiştim. “Peygamber Efendimiz ahabını yanına aldı, etrafında yaşarken 23 senede İslâm’ı öğretti, onun gibi...” demiştim.

Hocamız mesela *Tasavvuf-i Ahlâk* kitabını yazmıştır. Okursunuz, bir noktada çok merak ettiniz bir noktaya gelir der ki; “Bunlar burada yazıyla olmaz, bu işi erbabından öğrenin.” der, keser. Ondan sonra mühim olan bir Şeyler var, onları yazmaz, “bunlar erbabından öğrenilir, öyle yazıyla anlaşılmaz.” der.

Çünkü bazı ukala insanlar; “Okumakla bu mutasavvıf oluyor, hatta geceye kalkan oluyor, ben okudum, ben biliyorum, tamam...” diyor. “Şöyle, böyle derler...” diyor. Şairlerden şiirler ezberliyor, “Ben bunu biliyorum, ben niye şeyhlik yapmayım?” diyor.

İnsan kendi kendine şeyh yapılmaz ki, bunun bir yolu yöntemi var. Bak bir nispeti var, nispeti olmazsa, nispet-i manevîyesi olmazsa, Resûlullah’la bağlantısı olmazsa feyiz olmaz. Şebekeye cereyan bağlanmazsa ışık yanmaz. Kendi kendine şeyhliğe kalkıyor... Öyleleri çok var...

Bizim hocamızın vefatından sonra, kaç kişi şeyhliğe kalktı. Kaç kişi “Benim yapmam lazım, bu bana yanaşır.” diyor. Kendi kendine yakıştırıyor.

Kimisi dedi ki; “Hocamız bana *Râmûzü’l-ehâdîs*’i okuma müsaadesi vermiştir, ben şeyhlik yapabilirim.” *Râmûzü’l-ehâdîs*’i okutma müsaadesi vermek, *Râmûz*’u okut dıyedir, şeyhlik yap diye değildir.

Kimisi dedi ki; “Hocamız bana başka isteklilere ders tarifi velayeti verdi, mürit olmak isteyeneye dersi tarif ediver diye salahiyet verdi,

ben şeyhlik yapabilirim.” Ders tarifi salahiyeti vermek, hocanın vefatından sonra yerine geçmek mânâsında değildir, çünkü yüzlerce kişi böyle vermiştir. Hatta köyde benim teyzeme de vermiştir, şehirde bizim komşu hacı teyzelere de vermiştir. Ders tarifi salahiyeti, şeyh olma icazet namesi değildir. *Râmûzü’l-ehâdîs* okutma müsaadesi şeyh olma icazetnamesi demek değildir!..

Kendi kendine şeyhliğe kalktı. Böyle olunca olmaz, öyle olunca nispet kopuk olur, bağlantısız ortaya çıkmak olur, bağlantısız ortaya çıkanın bir şeyi olmaz. Böyle bağlantısı olunca da, ümmî olsa çoban olsa o bağlantısından, o sohbetten öyle feyizler hâsıl olur ki; nice insan evliyâ olur.

Evet, yolumuzun kitaplarda yazılan esasları bunlardır. Bir de daha başka esaslar vardır ama ya onları bir başka sohbeta bırakmak lazım ya da kısaca anlatmak lazım.

c. **Abdülhalık Gucdüvani'ye Göre Nakşiliğin On Bir Esası**

Abdülhâlîk Gucdüvânî hazretleri; yani Semerkand civarında Gucdüvân denilen bir yerde

camisi olan, -kabri de orada- Abdülhâlık Gucdûvânî hazretleri bazı sözlerle bizim bu Nakşî tarikatımızın esasları nelerdir diye ifade buyurmuşlar. Onları da bilmemiz lazım. Çünkü bu tasavvufi seyr-i sülûkumuz da mühim olan şeyleri gösteriyor.

Nedir bu esaslar?

11 tanedir.

Bir tanesi nedir? Birincisi nedir? -veya başka türlü sıralamalarda olabilir-

هوش در دم

Hûş der dem. Bir esas budur.

Bizim tarikatımızda ne vardır?

Hûş der dem prensibi vardır. Burdaki *Hûş* iki gözlü *he*, *vav* ve *şın* ile yazılır. “Hı”, *vav* ve *şın* ile yazılan *Hoş* değil. O *hoş* kelimesi “güzel, hoş” manasına kullandığımız. O başka. Buradaki *hûş*...

Hûş Farsça’da “idrak ve şuur” demektir. Akıl ve şuur “idrak” demektir.

Mesela bayılan insana da ne derler?

“Bi *hûş* oldu, bi *hûş* oldu...” şuurunu kaybetti, yığıldı kaldı filan...

Hûş der dem. Dem; “nefes alıp vermek.” ona *dem* derler. “Nefes” demek.

Hûş der dem, Nefes alıp verirken insanın uyanık, aklı başında, şuurlu, olması” demek. Bizim esaslarımızdan birisi budur. Dervişimiz her nefeste uyanık olacak.

Hûş der dem, şimdi bu nasıl sağlanır?

Allah’ı unutmayacak, gaflete düşmeyecek, her anda Allah aklında olacak. Her anda Allah’ın kendini gördüğünü bilerek, edepli hareket edecek, edebi muhafaza edecek.

Her an, *Hûş der dem.* Hiçbir nefesi gafil alıp vermeyecek, her nefes alıp verişte, gafilikten uzak bir agâhlık ve uyanıklık üzere olacak.

Hûş der dem. Birinci prensip, birinci esas bu...

Bu kolay sağlanamaz, kolay değildir çünkü insanın bazen uykusu gelir. Şimdi bu konuşmayı biraz daha konuşsak yatmaya başlar. Çünkü bazen insanın dikkati zayıflar, bir noktadan sonra uyuklar. Uyku bu prensibin aksidir. “Ay ben anlamadım ya, hay Allah” deriz.

Bizim hanım mesela bazen diyor ki; “Selam verdim duymadın.”

Çocuğa mesela annesi diyor ki; “Evladım deminden beri sana bağıyorum.” kendisini resimli romana daldırmış, annesi; “Ahmet” diyor. “Hıı...” diyor romana devam.

“Git bakkaldan şunu al bunu al...” diyor.
“Anne ne demiştin?” diyor. Sonra geliyor...
Neden?

d. Her Zaman Allah'ı Düşünmenin Yolu Nedir?

İnsanın aklı hep başka yerde, aklı masivada, başka yerde olursa Allah aklında olmaz. Başka şeye aklı takılırsa... Her zaman Allah'ı düşünmek kolay bir şey değildir.

Bu nasıl sağlanacak? Bunun ilacı ne? Çaresi ne? Zikirdir, bunun çaresi zikirdir... İnsan zikri çok yapa yapa, bu noktaya ulaşabilir. Öyle ulaşır ki uyurken bile gözü uyur, kalbi uyumaz. Böyle horul horul uyurken, vücudundan “Allah Allah” sesi gelen insanlar olmuştur. Uyurken zikreder, uyurken vücudundan ses gelir. Nasıl olur bu? Zikre çalışmakla olur. Zikre çalışa çalışa, ilerleyince olur. Bu esastır. Çünkü hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; “Cennete gelen insanlar bile hayıflanacaklar,

zikirsiz geçirdikleri zamana, gafil geçirdiği zamana esef edecekler.” İşte o esef etme durumu, hayıflanma durumu olmasın diye, *hûş der dem* lazım. Her nefeste uyanık olmak lazım, gafil olmamak lazım! Çünkü insan gafil olursa; mesela yolda gafil olursa araba gelir çarpar. Başka hususlarda gafil olursa fırsatları kaçıır veya gaflete devam ederse arabayı bir yere çarpar. Gaflet fena bir şey, gafil olmak, *hûş der dem* olmamak fena bir şey. Araba kullanan *hûş der dem* olmazsa çarpar. Yolda yürüyen *hûş der dem* olmazsa arabanın altına gider. Her nefeste uyanık olmak, ayık olmak, şuurlu olmak lazım. *hûş der dem*... Demek ki bu; zikre çalışarak olan bir şey... İki, *nazar ber kadem*. Dervişimizin bakışı, nazarı, ayağında olacak. *Kadem*, “ayak” demek. Dervişin bakışı ayağında olacak. Bu iki mânaya gelir;

Bir; “Etrafa sağa sola bakıp da günaha girmesin” demek. Kız gibi edepli olsun, ayağının ucuna bakarak öyle yürüsün, sağa baktı mı, sola baktı mı, namahreme bakar, günaha bakar falan... Onun için öyle yürüsün, gözü aşağıda, müeddep bir şekilde... Dervişler bunu uygulamışlardır, öyle yürümüştür.

İkinci mânası da, “Sen ayağına tasavvuf-taki yürüyüşüne dikkat et, etrafla meşgul olma, masiva ile meşgul olma, nene gerek senin masiva? Sen yolunu almaya bak, adımlarına dikkat et, sağlam yere bas, yürüyüşüne dikkat et, seyrine, seyr-i sulûküne dikkat et” mânası... İki mânası da doğrudur. Birincisi işin maddî tarafıdır, ötekisi mâneviyat yönündendir. İnsanın maddî yönden etrafına bakıp haramlara bakıp da günaha girmesi, iyi bir şey olmadığından, onlara bakma mânası doğru ama Allah’ı isteyen *İlâhî ente maksûdî* diyen bir insanın da, masivayla meşgul olması doğru olmadığından kademine, adımının ilerlemesine baksın, masivayla meşgul olmayı bir tarafa bıraksın.

Izdırabı celbeden meyili aladıktır sana,
Masivaya serfuru etmek ne demek...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
Muharrem 1418 / 09.05.1997
Stockholm/ İsveç

[Bütün AİLE EĞİTİM KAMPI KONUŞMALAR'ına PDF olarak ulaşmak için tıklayınız](#)

SERVER
Kürsü